

A KÉZI ELŐFEJÉS ÉS BIMBÓVÉG ÁLLAPOTÁNAK ÉRTÉKELÉSE

Dr. Monostori Attila
Dr. Dégen László
Állattenyésztési Teljesítményvizsgáló Kft.

Egyre több tejtermelő törekszik a szomatikus sejtszámát csökkenteni az elegytejben, és ez sok esetben eredményre is vezet. Mindig van lehetőség arra, hogy javítsunk ezen még a legjobb telepek esetében is. A Minnesota Egyetem Extension Dairy Team-je 15 pontban foglalja össze, ezeket a lehetőségeket.

1. **Tartsa a tehenet tisztán és szárazon minden időszakban. Ez tiszta tőgybimbó felületet biztosít és megakadályozza, hogy a baktériumok a tőgybimbó végéhez jussanak.**
2. **Probléma esetén kérjen segítséget** képzett szarvasmarhás szakemberektől (állatorvos, tejüzemi szaktanácsadó, fejőberendezést forgalmazó vagy egyéb szaktanácsadó).
3. **Végezzen egyedi szomatikus sejtszám (SCC) tesztet havonta**, hogy lássa az állomány trendet és megtalálja a fertőzött egyedeket.
4. **Végeztessen havonta mikrobiológiai vizsgálatot** (tenyésztést) arra megfelelő laboratóriumban, hogy tudja, milyen baktériumok okoznak tőgyfertőzést.
5. **Ha az elegytej eredmények nagyszámú fertőző masztitisz patogén baktériumot mutatnak** (*Staphylococcus aureus*, *Streptococcus agalactiae* vagy *Mycoplasma*), akkor **azonosítsa be a** tehenek egyedi mikrobiológiai vizsgálatával **a fertőzött egyedeket**. Csökkentse a tehenről tehenre történő fertőzés lehetőségét és a fertőzött negyedeket ne fejeje az elegytejbe.
6. Amennyiben az elegytej mikrobiológiai vizsgálata

sok környezeti patogént tartalmaz (coliformok vagy *Staphylo* fajok), akkor **javítson a pihenőhelyek menedzsmentjén és a fejés előtti előkészítésén**. Ha valamilyen szerves anyagot használ a fekhelyen, akkor cserélje azt ki minden héten tisztára. Minden nap cserélje a pihenőbox hátsó felében az alomanyagot tisztára. Amennyiben homokot használ a fekhelyen, akkor adjon friss, tiszta homokot legalább egy héten egyszer. Tartsa az állást szintben és távolítsa el a szennyezett homokot naponta.

7. **Javítsa a fejési folyamat következetességét.** Beleértve az elő és utó tőgyfertőtlenítést, 10-20 másodperces tisztítást, legalább 30 másodperc behatási időt a tőgy fertőtlenítésénél és egy alapos tőgybimbóvég törlést a fejkészülék felhelyezése előtt. Tervezzen 60-120 másodperc előkészítési idővel.
8. **Az első tejsugarak kézzel történő kifejeése során azonosítsa be a magas szomatikus sejtszámú tőgynegyedeket és ezeket ne fejeje az elegytejbe.**
9. **Selejtezze ki a magas szomatikus sejtszámmal bíró egyedeket**, amelyek állapota nem javul a terápiára.
10. **Kezelje mind a négy tőgynegyed szárazra állításkor** bizonyítottan hatékony szárazra állítási tőgybe juttatható antibiotikummal.
11. **Fontolja meg a szárazra állításkori tőgylezárást.**
12. **Biztosítson megfelelő férőhelyet, szellőzést és tiszta pihenőhelyet a szárazonálló teheneknek** (Minnesota DHI adatok szerint a tehenek és az üszők 35%-ának elléskor magas a szomatikus sejtszáma).

13. Hőstressz esetén biztosítson a szárazonálló teheneknek olyan hűvös és az állat számára **komfortos hőmérsékletet**, amennyire csak lehetséges.

14. Rendszeresen ellenőrizze a rendelkezésre álló adatait.

15. Tartsa karban a fejőberendezését annak érdekében,

hogy jól működő állapotban legyenek. Alakítson ki rutinszerűen működő teljesítmény ellenőrző és karbantartási programot. Cserélje a fejőgumikat az ajánlásoknak megfelelően. Győződjön meg róla, hogy a tisztító program rendszeresen és megfelelően van végrehajtva.

ELSŐ TEJSUGARAK KÉZZEL TÖRTÉNŐ KIFEJÉSE (8. PONT)

Az első tejsugarak kézzel történő kifejeése az egyik legfontosabb lépés a fejés során. Habár fizikálisan fárasztónak és időrablónak tartják, de nagyon is megéri, mert lecsökkenti a fejési időt és javítja a tej minőségét. A kézi előfejés során az első három, öt tejsugarat kifejjük, mielőtt megkezdénénk a fejést. Hagyományosan az előfejt tejet egy tálcára, csészébe, fekete tányérra fejjük és megvizsgáljuk. Ez az eljárás használatos kötött állásban vagy istállóban történő fejéskor. A fejő állásban, ahol a padozatot rendszeresen lemossuk vízzel, a tej megfigyelhető a padozaton vagy a csatornában a tehén alatt; külön figyelmet kell fordítani, hogy a tejsugarak kifejeése ne a tehén lábára vagy a tőgyre történjen. A tejsugarakat soha se fejje a kezére a fejős, mert nagy a veszélye annak, hogy a masztitiszes tehenekről átvigyük a fertőzést egy másik tehenre. Istállóban vagy kötött állásban a tej soha ne jusson az alomra, mert a fekhelyet megfertőzheti tőgygyulladást okozó baktériumokkal.

A kézi előfejés tőgyegészségügyi és tejminőséget illető szerepe:

- a normálistól eltérő tőgybimbó vagy tőgy megtalálása,
- a normálistól eltérő tej, vagy a masztitisz gyanús egyedek vizsgálata (pelyhek, vérrögök, elszíneződés, vizes alvadék),
- azoknak a teheneknek a beazonosítása, amelyekre külön figyelmet kell fordítani,

A BIMBÓVÉG ÁLLAPOTÁNAK ÉRTÉKELÉSE

A kézi előfejés során fontos, hogy felismerjük a normálistól való eltérést. A tőgybimbóvég megfelelő állapota fontos eleme a masztitisz elleni védekezésnek. A tőgybimbó csatorna a tehén utolsó védekezési vonala és az első fizikai gát arra, hogy megakadályozza a baktériumok tőgybe jutását. A fejőgép nem megfelelő beállításai olyan mértékű változásokat idéznek elő, melynek a vége az ún. hiperkeratózis. Ez a tőgybimbó szöveteinek megvastagodása, elszarusodása, mellyel a tejszatorna teljesen nyitottá válik, így megszűnik a kórokozók elleni védelem. Előfordulhat a tőgybimbó végén keletkező durva gyűrű, a tőgybimbó végének kitüremkedése, eróziója, kérgessége, bőrkeményedés kialakulása.

- a magas baktériumszámú és magas szomatikus sejtszámú tej eltávolítása a bimbócsatornából.

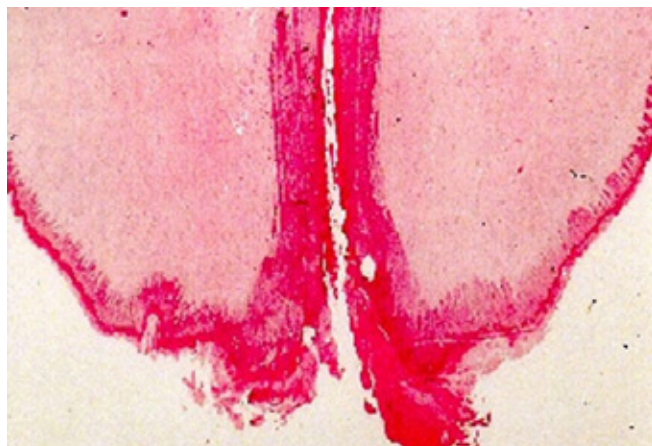
Az abnormális tejet adó vagy tőgyproblémával rendelkező tehenekről feljegyzést kell készíteni és be kell azonosítani a további vizsgálatokhoz. A tőgygyulladás korai felismerése fontos a tőgygyulladás elterjedésének megakadályozása és a kezelések hatékonysága szempontjából. A kiváló minőségű árutej értékesítés érdekében a normálistól eltérő tejet ne tegye az értékesítésre szánt tejbe.

A kézi előfejés összességében javítja a fejési teljesítményt vagy az óránként megfejt tehenek számát azáltal, hogy:

- biztosítja a bimbócsatorna jó átjárhatóságát a tej számára,
- stimulálja a jó tejleadást.

A másik gyakran feltett kérdés, hogy a kézi előfejés előtt vagy utána fertőtlenítsük a tőgybimbót? Nincsen arra kutatási eredmény, hogy a sorrend befolyásolná a tej minőségét.

Habár az előfejés időt ad a tőgy előkészítésére és segít csökkenteni a fejési időt összességében. Továbbá egy hatékony módja a tejminőség javításának, javítja a tőgy egészségi állapotát és javítja a tejtermelő tehenészet nyereségességét. Ez egy fontos eleme a fejési folyamatnak, amit nem szabadna kihagyni (Progressive DAIRYMAN, 2010).

1. ábra A hiperkeratózis szövettani képe

A kialakulásában több faktor is szerepet játszik:

Tehén faktor

- A bimbóvég alakja és hosszúsága (a hosszabb bimbó hajlamosabb a hiperkeratózis kialakulására).
- A tőgy elhelyezkedése (a rendellenesen elhelyezkedő tőgybimbó ugyancsak hajlamosabb a hiperkeratózusra).
- A tejtermelés mennyisége (a magasabb tejtermelés hajlamosít, mert tovább tart a fejés).
- A laktációs állapot előrehaladásával nagyobb az esély a kialakulásra.
- A tejleadás sebessége (a lassabban leadó teheneknél nagyobb a kockázat, mert tovább van fönt a fejőgép).
- Paritás (az öreg teheneknél nagyobb a kitétség).

A fejési technológia

- A megfelelő vákuum szint (A magasabb vákuum gyorsabb tejleadást idéz elő, de roncsolja a tőgy szövetét).
- Fejési idő (amíg a fejőgép a tehenen van - minél

hosszabb, annál nagyobb az esély a hiperkeratózusra).

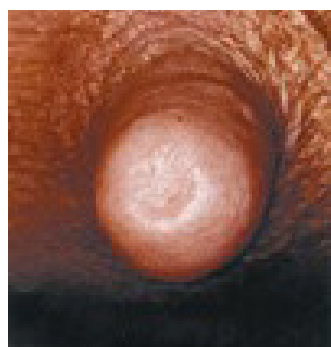
- Kehely típusa, anyaga.

Menedzsment

- A fejés sűrűsége (a kétszeri fejről háromszorira való átállás 40%-kal növeli a fejési időt).
- Az utófejés helyes beállítása és a vakfejések elkerülése.

Összességében megállapítható, hogy a hosszú fejési idő a fő okozója a tőgybimbóvég elváltozásoknak. Ezért fontos a megfelelő vákuumszint beállítása, a vakfejések elkerülése. Ha egy állományban növekszik a rendellenes tőgybimbóvégű állatok száma, fel kell venni a kapcsolatot a fejőgép szervizesekkel és felül kell vizsgálni a menedzsment döntéseket is.

A tőgybimbóvégek állományszintű felmérésére pontozásos rendszer áll rendelkezésünkre. Ezt a rendszert állomány szinten alkalmazva pontos képet kapunk a telepi állapotokról.

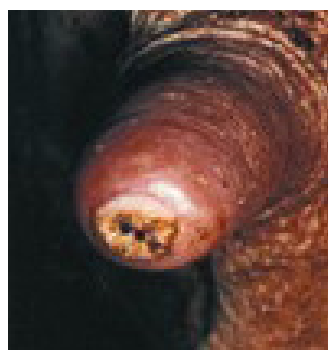
N, 1 pont Nincs gyűrű. A tőgybimbó vége sima és kicsi, szabályos nyílással. A laktáció elején általában ilyen.

S, 2 pont Sima vagy enyhén érdes gyűrű. Kiemelkedő gyűrű veszi körbe a nyílást. Elhalt szöveti részek nincsenek.

R, 3 pont. Érdes tapintású gyűrű. Megemelkedett érdes tapintású gyűrű, elhalt szövetrészlettel. A gyűrű 1-3 mm-re kiemelkedik.

VR, 4 pont Nagyon érdes gyűrű, elhalt szövetrészekkel. A kiemelkedés 4 mm-nél is nagyobb. A gyűrű széle érdes és repedezett, gyakran „virág” kinézetű.

5 pont Nyílt szövethiányok, varasodás

Az elérendő cél, hogy a 3, illetve 4 pontot kapott tehenek aránya 20% alatt maradjon.